

● جنبه‌های نشانه‌شناسی در زبان

«هدف تحقیق نشانه‌شناختی، بازسازی و تجدید بنای کارکرد نظام‌های دلالت-به غیر از زبان-بر طبق نوع فرآیند در عمل ساختگرایانه است که می‌خواهد خیال درباب اشیا را تحت مشاهده درآورد. برای انجام این تحقیق ضروری است که از آغاز (و بالاخص در آغاز) يك اصل محدودکننده را بپذیریم. این اصلی که آن را نیز به زبان‌شناسی مدیون هستیم.»

رولان بارت در کتاب «عناصر نشانه‌شناسی» سعی می‌کند چنین هدفی را به تحقق برساند. او که از شارحان نظریه در باب زبان‌شناسی است، با تجدیدنظر در نظریات وی به این مهم می‌پردازد. سوسور معتقد بود که وجود يك دانش عمومی از نشانه‌ها یا نشانه‌شناسی را باید مسلم فرض کرد و زبان‌شناسی می‌تواند فقط يك جز از آن باشد. او هر نظام و مجموعه‌ای از نشانه‌ها را که رابطه‌ای دال و مدلولی داشتند در محدوده نشانه‌شناسی مورد بررسی قرار می‌داد و در این تحقیق به ماهیت و محدودیتهای آنها کاری نداشت. به اعتقاد او هر نشانه‌ای که بتواند طبق نظام دلالت عمل کند، دستگاه زبانی را تشکیل می‌دهد و در حوزه نشانه‌شناسی قرار می‌گیرد؛ اما رولان بارت این نظریه را معکوس کرده و طبق این ارتباط، نظام نوینی را پیشنهاد داده است.

او معتقد است که زبان‌شناسی جزئی از نشانه‌شناسی نیست، حتی جزء غالب و مسلط آن. بلکه نشانه‌شناسی جزئی از زبان‌شناسی است که واحدهای بزرگ دلالت‌گر از گفتار را تحت پوشش قرار می‌دهد.

او برای مستدل ساختن عقیده خود به این ترتیب عمل می‌کند: این مسئله حقیقت دارد که اشیا، تصاویر و الگوهای رفتاری می‌توانند بر چیزهایی دلالت کنند و این کار را در مقیاس وسیع انجام دهند، اما هرگز این کار مستقلاً انجام نمی‌شود و هر نظام نشانه‌شناختی، آمیزه زبان‌شناختی خاص خود را دارد.

بارت در این کتاب ضمن تشریح عقاید سوسور در باب نشانه‌شناختی و مقایسه آن عقاید

با گفتار زبان‌شناسانی چون یلمسلف، جیکوبسون و دیگران به تحکیم پایه‌های دانش نوپای نشانه‌شناسی می‌پردازد و ضمن تأکید بر اهمیت چنین علمی نظریات خویش را نیز مطرح می‌کند. او برای اثبات نظرات خود در بخشهای گوناگونی به استدلال می‌پردازد و از هر نظام دلالت‌گری استفاده می‌کند. مفهوم دلالت و مصادیق آن از آموخته‌های دیرپای ذهن بشری است و برای تقسیم‌بندی آن از صور گوناگون استفاده شده است و تا سالیان پیش علم منطبق عهده‌دار بحث از آنها بوده است؛ اما با پیشرفت علوم و اجتماع بشری لزوم نگرشی نو و تدقیقی در خور در حوزه علم نشانه‌شناسی از اهمیتی خاص برخوردار می‌شود. با توجه به رهیافتهای عمیق این علم در حیطه ادبیات داستانی و به وجود آمدن نقدی علمی به نام نقد ساختارگرا یا زبان‌شناسانه که تاکنون آثار بزرگانی چون روب گریه، وولف، جویس، پروست، ساروت و دیگران را به محک خویش آزموده است؛ رویکردی جدی به این مقوله از اهمیت غیرقابل تردیدی برخوردار می‌شود. چنانکه که در مورد بارت می‌خوانیم: رولان بارت اولین منتقدی بود که اهمیت رمان نو را در آثار نویسندگانی مانند آلن روب گریه و ناتالی ساروت درک کرد. اغلب او را به عنوان مهمترین منتقد اروپایی و رقیب فلسفی سارتر می‌شناسند.

کتاب «عناصر نشانه‌شناسی» را در ۱۷۳ صفحه انتشارات بین‌المللی الهدی چاپ کرده است. مترجم کتاب با سعی و کوشش در خور تقدیر به امر برگردان اثر به شکلی روان و قابل فهم پرداخته است. اضافه شدن بخشهای کتاب‌شناسی، کتاب‌شناسی منتخب نویسنده، نمایه فارسی، نمایه انگلیسی، واژه‌نامه فارسی-انگلیسی و واژه‌نامه انگلیسی-فارسی در آخر کتاب، به ارزش آن افزوده است.

کتاب از چهار بخش اصلی زبان و گفتار، دال و مدلول، همسازه و نظام، تطابق و تضمن تشکیل شده است که هر يك از بخشها حاوی مطالب سودمندی است.

